

Автобіографія

Я, **Кривошия (Радіонова) Ніна Анатоліївна**, народилась 29 серпня 1952 року. Свою трудову діяльність розпочала з органів прокуратури. 27 років працюю в системі нотаріату, у тому числі працювала й завідувачем Київського державного нотаріального архіву.

Я претендую на те, щоб бути обраною:

- 1) членом Ради НПУ від відділення НПУ в м. Києві;
- 2) кандидатом у члени Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату;
- 3) делегатом від міста Києва для участі в з'їзді нотаріусів України.

Напрямок (проект щодо майбутньої роботи):

- 1) робота по удосконаленню Закону України «Про нотаріат»;
- 2) робота по удосконаленню Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України;
- 3) робота по удосконаленню Правил ведення нотаріального діловодства;
- 4) робота по удосконаленню доступу до професії нотаріуса.

Програма (стислий план)

1. Я пропоную внести нарешті в Закон України «Про нотаріат» зміни для того, щоб вписати нотаріальну діяльність в єдиний механізм, складовими частинами якого, окрім системи нотаріату, виступала б також судова система і система виконавчого провадження.

У Законі України «Про нотаріат» має бути нарешті чітко прописано, що у цьому вищевказаному єдиному механізмі нотаріат буде виконувати попереджувальну функцію, спрямовану на усунення конфліктів та запобігання необхідності звернення до суду. Для цього потрібно, щоб нотаріальні округи співпадали з судовими округами (інакше наявність нотаріальних округів втрачає сенс). Механізм медіації на даний час прописаний так, що він виступає в якості стороннього механізму, до якого потрібно спеціально звертатися, тобто медіацією не можна досягнути того, щоб завданню здійснення попереджувального правосуддя були підпорядковані усі стадії вчинення нотаріальних дій із моменту звернення особи до нотаріуса.

2. Для цього я пропоную удосконалити Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України, для того, щоб його норми були вписані у єдиний механізм правових норм, складовими частинами якого виступали б норми Цивільного процесуального кодексу України і норми Закону України «Про виконавче провадження».

А саме, структура Порядку вчинення нотаріальних дій має відповідати структурі Цивільного процесуального кодексу України, тобто норми Порядку вчинення нотаріальних дій повинні бути згруповані в розділи, кожен із яких описує певну нотаріальну дію (як це ми маємо зараз), а певну стадію, на якій мають бути вчинені нотаріальні дії, тобто кожна нотаріальна дія не повинна

бути викладена в окремому розділі, а повинна бути розбита на частини і кожна частина має бути викладена на відповідній стадії, на якій ця нотаріальна дія вчиняється. Таким чином, Порядок вчинення нотаріальних дій має показувати, яким чином переходити від одного провадження на першій стадії до провадження на наступній стадії подібно до того, як Цивільний процесуальний кодекс України показує, яким чином переходити від провадження на попередній стадії до провадження на наступній стадії.

Натомість у нинішньому Порядку вчинення нотаріальних дій усі пункти, в яких викладені правові норми, умовно поділяються на дві частини: загальну і спеціальну.

У загальній частині викладені загальні норми, які стосуються вчинення усіх нотаріальних дій, разом узятих, а у спеціальній частині норми групуються по главах, присвячених окремим нотаріальним діям.

При цьому кожен розділ спеціальної частини містить у свою чергу свою власну загальну частину і свою власну спеціальну частину, тобто не лише у загальній частині, але й у спеціальній частині усі правові норми у кожній главі слідує від загальних норм (які стосуються загальних випадків вчинення певної нотаріальної дії) до спеціальних норм (які стосуються окремих випадків, які можуть виникати при вчиненні цієї нотаріальної дії, в тому числі в якості винятків).

В результаті у Порядку вчинення нотаріальних дій немає чіткого алгоритму дій: від стадії звернення громадянина до нотаріуса до стадії завершення нотаріальної дії. Натомість у Порядку вчинення нотаріальних дій маємо лише загальну поверхову картину, яка дозволяє при вчиненні нотаріальних дій гіперболізувати конкретну норму спеціальної частини (тобто надавати їй загального характеру), перебільшувати її значення і доводити її до абсурду, в тому числі використовувати її у тому випадку, де вона явно недоречна. Гіперболізація може проявлятися у формі надмірної драматизації проблем і труднощів. Наприклад, невеликий незгладжений конфлікт може розгорнутися в епічну боротьбу. Таким чином, Порядок вчинення нотаріальних дій у його нинішньому вигляді надає змогу розгоратися конфліктам замість того, щоб їх злагоджувати.

3. Я пропоную кардинально реформувати Правила ведення нотаріального діловодства.

Замість того, щоб постійно прибирати з них несуттєві положення, я пропоную їх повністю переробити, при цьому прибрати захаращеність архівних фондів, яка не дозволяє усувати із архіву нотаріуса усі зайві документи (після спливу встановлених строків для їх зберігання), та зосередити увагу на зберіганні лише ключових документів для кожної нотаріальної дії (за принципом: чим менше – тим ясніше).

4. Я пропоную реформувати норми, які регулюють доступ до професії нотаріуса.

Іспит на нотаріуса у своїй нинішній формі спрямований на те, щоб формувати нотаріальну спільноту не із осіб, що походять з середини цієї спільноти і є носіями корпоративного духу, а із так званих «перелітних птиць»

(осіб зі сторони). Самі формулювання тестових питань, що виносяться на іспит нотаріуса, свідчать про те, що їх складали не нотаріуси, а особи, далекі від нотаріальної діяльності. Отже, здати ці тести можуть лише особи, які довгий час працювали не у нотаріаті, а в посольствах України за кордоном, у торговельному мореплаванні, були помічниками адвокатів у кримінальних справах, державними податковими інспекторами, приватними чи державними виконавцями або працювали у судах і у зв'язку з цим обізнані із такими тонкощами, які повинні знати лише люди, які довгий час працювали у вищевказаних структурах. При цьому розробниками цих тестів доводиться до абсурду спроба вписати нотаріальну діяльність в єдиний механізм, складовими частинами якого, окрім системи нотаріату, виступала б також судова система і система виконавчого провадження.

Все починається із навмисного заплутування екзаменаторами деяких тестових питань. Це заплутування обгрунтоване тим, що екзаменатори хочуть перевірити не те, наскільки ти знаєш закон, а те, наскільки ти можеш виплутатися із спеціально заплутаної ситуації. Але це заплутування доведене до абсурду. На кожне питання, яке спеціально сформульоване для заплутування осіб, які складають нотаріальний іспит, стоять відповіді правильні і неправильні. Здавалося б, що одна із цих відповідей є правильною, а всі інші – неправильні. Але це не так. Правильних відповідей декілька. Але фішка у тому, що ти ніколи не дізнаєшся, яка із цих правильних відповідей задовільнить екзаменатора. А дві чи три правильні відповіді на одне питання не дозволяється давати. Геніально. Прохідний бал є дуже великим, тому надмірна кількість тестових питань, на які потрібно дати одну правильну відповідь (у той час, як правильних відповідей декілька), просто унеможливує складання іспиту.

Як видно, укладачі цих тестів виходили з того, що для того, щоб особа могла здати тести на нотаріуса, потрібно мислити, приміром, як суддя чи як приватний виконавець, а не як нотаріус. Повторюю ще раз. Доводиться до абсурду спроба вписати нотаріальну діяльність в єдиний механізм, складовими частинами якого, окрім системи нотаріату, виступала б також судова система і система виконавчого провадження.

Гіперболізація інших галузей знань, окрім нотаріату, призводить до того, що скласти іспит на нотаріуса може лише людина, як здобула у цих сферах (відмінних від нотаріату) солідний рівень знань і яка вже є сформованим фахівцем у галузі судової системи або у галузі системи виконавчого провадження чи в інших вищевказаних сферах. Але звідси постає питання: чому саме ця людина ні з того, ні з цього вирішила залишити стезю, по якій вона довгий час йшла, і вирішила переплигнути в нотаріат? При цьому ця людина – це людина з багатим життєвим досвідом. Вона має солідні знання не лише у судовій системі, але у системі виконавчого провадження, проте у нотаріаті у неї глибокого досвіду немає, звідси для того, що такі люди потрапляли до нотаріату, під них і розроблені тестові питання. Але на основі таких людей, які є перелітними птицями (котрі не сидять довго на місці), не побудуєш ні стабільну судову систему, ні стабільну систему виконавчого провадження, ні стабільну систему нотаріату.

Для порівняння: людина, яка увесь час працювала виключно помічником приватного нотаріуса (і не працювала в інших сферах, а мислить так, як

мислять нотаріуси), просто не в змозі здати такі тести, оскільки для того, щоб здати такі текст, потрібно дати відповіді на вузькі питання, відповіді на які може знати лише фахівець в інших галузях знань, відмінних від нотаріату.

Отже, замість того, що забезпечувати стабільність кадрів у нотаріаті, яка є основою єдності нотаріальної практики, запровадження в життя вказаних вище тестів призводить до того, що стабільність нотаріальної практики буде відсутня. Для забезпечення єдності нотаріальної практики в першу чергу слід давати можливість здати іспит на нотаріуса особам, які свідомо йдуть усе життя в нотаріат для того, щоб у ньому і залишитися, в першу чергу дітям нотаріусів для того, щоб формувалися сімейні династії в нотаріаті так, як це має місце у країнах Західної Європи.

Насамперед потрібно відмовитися від проведення іспиту у формі тестів, оскільки якщо ми хочемо наблизити український нотаріат до європейського досвіду, то ми повинні виходити із того, що у жодній країні Європейського Союзу іспити у формі тестів взагалі не проводяться. Загальні принципи проведення іспитів на нотаріуса у країнах Європейського Союзу виходять із того, що за своєю природою нотаріат перебуває у складі єдиного механізму, складовими частинами якого, окрім нотаріату, є також судова система і система виконавчого провадження. Отже, проведення іспиту на нотаріусів має слідувати тим же самим принципам, яких дотримуються тоді, коли проводяться іспити на суддів.

Проведення іспитів на суддів регулюється так званими «Бангалорськими принципами». Згідно цих принципів іспит відбувається у формі вільної співбесіди, яка проводиться за результатами написання письмового реферату. Написання письмового реферату унеможливорює необхідність давати відповіді на провокаційні питання, які спеціально створені для того, щоб заплутати осіб, що здають іспит. Отже, на відміну від України, у Німеччині та в інших країнах Європейського Союзу екзаменаторам і в голову не приходить така ідея, щоб у першу чергу перевіряти не знання закону, а перевіряти, наскільки особа може виплутатися із спеціально заплутаної ситуації.

Половина членів екзаменаційних комісій, які проводять іспит на нотаріуса у Німеччині та в інших країнах Європейського Союзу, призначаються державною судовою адміністрацією, решта призначаються нотаріальною палатою, міністерством юстиції та управлінням захисту прав споживачів (яке представляє інтереси клієнтів нотаріусів). Екзаменаційна комісія складається щонайменше з восьми і максимум з десяти членів. Не менше шести членів повинні бути нотаріусами. Екзаменаційна комісія приймає рішення більшістю голосів її членів.

Іспитовий матеріал в Німеччині та в інших країнах Європейського Союзу включає наступні галузі (оскільки ці галузі юриспруденції важливі для нотаріальної діяльності): цивільне законодавство (з додатковими законами), нотаріальне законодавство, земельне право, законодавство про державну реєстрацію, господарське право, загальні вимоги щодо примусового стягнення та звернення стягнення на нерухоме майно. Інші галузі права можуть бути предметом перевірки на іспиті, якщо вони зазвичай зустрічаються в цьому контексті в нотаріальній практиці або якщо потрібно визначити лише розуміння та методи роботи, отже, на відміну від українських реалій, глибокі особисті

знання у сферах, відмінних від нотаріату, не потрібні. Нічого зайвого на нотаріальному іспиті не питається і не вимагається.

Кожного року в Німеччині іспит проводиться двічі. Дати іспитів визначаються керівництвом екзаменаційної комісії. Вони повинні бути оголошені в газеті принаймні за чотири місяці до початку письмового іспиту. Крім того, має бути розміщено оголошення на сайті екзаменаційної комісії. Кінцевий термін подачі заявок на допуск до іспиту закінчується за десять тижнів до початку письмової частини іспиту. Для порівняння: на Україні оголошення про проведення нотаріального іспиту здійснюється явно не за чотири місяці до його проведення, а буквально перед самим іспитом, коли вже не вистачає часу на підготовку та подачу документів на іспит.

Письмовий іспит в Німеччині проводиться у формі підготовки письмового реферату (який можна написати й в електронній формі) у спеціально відведеному для цього приміщенні під наглядом службових осіб екзаменаційної комісії. Кандидати повинні бути запрошені в письмовій формі принаймні за чотири тижні до початку письмового іспиту. При написанні письмової роботи можна використовувати лише ті посібники, які затверджені екзаменаційною комісією.

Після написання письмового реферату кандидати запрошуються до складання усного іспиту принаймні за чотири тижні до дати усного іспиту. У запрошенні мають бути названі дозволені допоміжні засоби, якими можна користуватися під час усного іспиту. Усний іспит починається з виступу екзаменованого щодо письмового реферату. Після цього усі кандидати, які екзаменуються в один день, отримують від екзаменаторів однакове усне завдання. Після отримання усного завдання екзаменований має можливість підготувати усний виступ (презентацію). Час підготовки одна година. Тривалість презентації – максимум дванадцять хвилин. Презентація супроводжується короткою поглибленою дискусією. Після виступів (презентацій) усіх екзаменованих відбувається групове обговорення екзамену. Усі екзаменовані, запрошені на цю зустріч, повинні одночасно брати участь в екзаменаційній співбесіді. Голова екзаменаційної комісії повинен забезпечити відповідне опитування екзаменованих і рівну участь кожного екзаменованого в співбесіді. Через кожні півтори години екзаменаційного обговорення має місце перерва. Під час усного іспиту та підготовки презентації можна використовувати посібники, але лише ті, які схвалені екзаменаційною комісією. Екзаменаційна комісія визначає загальну оцінку усного іспиту. При визначенні загальної оцінки виступ (презентація) оцінюється у 30 відсотків, групова екзаменаційна дискусія – у 70 відсотків.

Як ми бачимо, контраст із українськими реаліями дуже великий.

По-перше, у нас іспит на нотаріуса проводиться у формі тестування, а в Німеччині основний іспит проходить у формі вільної усної дискусії, в якій одночасно беруть участь усі особи, що складають іспит, до якої приєднуються усі екзаменатори. Цій дискусії передують короткі виступи екзаменованого.

По-друге, на Україні особам, які складають іспит, немає жодної можливості ознайомитися із результатами свого тестування, тобто побачити свої відповіді і порівняти їх із правильними відповідями. В Німеччині на вимогу екзаменованого йому надається дозвіл ознайомитися зі своїми письмовими

екзаменаційними роботами, включаючи звіти екзаменаторів. Заява повинна бути подана до екзаменаційної комісії протягом одного місяця після оголошення загальної екзаменаційної оцінки. Огляд проводиться в приміщеннях екзаменаційного кабінету.

При цьому в Німеччині та в інших країнах Євросоюзу існує можливість перескладання іспиту. Для цього особі, яка бажає перескласти іспит, потрібно подати апеляційну скаргу на дії екзаменаційної комісії не до суду, а до екзаменаційної комісії вищого рівня. Ця можливість на Україні взагалі відсутня і замість перескладання іспиту потрібно чекати наступного іспиту. При цьому перескладати іспит в Німеччині можна лише тоді, коли в ході групової дискусії, яка відбувалася під час іспиту, мали місце недоліки, які суттєво порушували рівні можливості екзаменованих, тобто коли комусь із екзаменованих не дали рівну можливість проявити себе під час дискусії із іншими екзаменованими. Головою екзаменаційної комісії для усного іспиту при перескладанні іспиту у Німеччині має бути інша особа, ніж та, яка була під час першого іспиту.

На Україні взагалі не дозволяється апеляція за результатами іспиту до спеціальної екзаменаційної комісії вищого рівня, якої взагалі немає. Цю спеціальну екзаменаційну комісію вищого рівня (до якої можна було б подати апеляцію на рішення екзаменаційної комісії нижчого рівня) потрібно в обов'язковому порядку створювати й на Україні.

Залишаюся з повагою,
Кривошия Н.А.